

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Кафедра охорони праці та техногенно-екологічної безпеки

(назва кафедри)

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Ректор

Садковий В.П.

_____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

" ____ " _____ 2016 р.

ЗАПОВІДНА СПРАВА

(назва навчальної дисципліни)

ПРОГРАМА

навчальної обов'язкової дисципліни

(обов'язкової, вибіркової)

підготовки бакалавра .

(назва освітнього ступеня)

напряму 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього природного середовища та збалансоване

природокористування»

(шифр і назва напряму)

спеціальності _____

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізації _____

Харків - 2016 рік

Розробник програми: Варивода Є.О., доцент кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки, к.геог.н., доцент

Програму рекомендовано кафедрою охорони праці та техногенно-екологічної безпеки

Протокол від “25” серпня 2016 року № 1

Завідувач кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки

_____ (Артем’єв С.Р.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

“25” серпня 2016 року

Схвалено вченою радою факультету техногенно-екологічної безпеки

Протокол від “25” серпня 2016 року № 12

Голова вченої ради факультету техногенно-екологічної безпеки

_____ (Метельов О.В.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

“25” серпня 2016 року

Схвалено вченою радою університету _____

Протокол від «_____» _____ 20__ року № _____

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни **«ЗАПОВІДНА СПРАВА»** складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування».

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Заповідна справа» є питання, пов'язані з організацією, функціонуванням, охороною природно-заповідних територій та об'єктів, управлінням, особливостями проведення наукових досліджень в межах природно-заповідного фонду, основними принципами концепції створення Всеєвропейської і національної екологічної мережі, збереженням біотичного та ландшафтного різноманіття, стратегією і перспективою розвитку заповідної справи, структурою та класифікацією природоохоронних територій світу і формами міжнародного співробітництва в галузі організації, збереження та використання природоохоронних територій. Увагу приділено аналізу сучасного стану щодо охорони і використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду України.

Міждисциплінарні зв'язки. Заповідна справа є галуззю науково-практичної діяльності, що базується на міждисциплінарному знанні «Біології», «Загальної екології», «Гідрології», «Ґрунтознавства», «Геології з основами геоморфології» і т.ін. і охоплює комплекс правових, організаційних, освітньо-виховних та інших заходів, спрямованих на збереження унікальних або типових природних комплексів чи окремих об'єктів, всього різноманіття живої та неживої природи.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ
2. ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1 Метою вивчення навчальної дисципліни «Заповідна справа» є ознайомлення слухачів з науково-теоретичними і практичними засадами організації і функціонування природно-заповідних територій та об'єктів.

1.2 Основними завданнями вивчення дисципліни «Заповідна справа» є:

1. Розгляд питань, пов'язаних з науково-методологічними засадами заповідної справи;
2. Ознайомлення з використанням геоекологічних підходів в організації природно-заповідних територій та об'єктів;
3. Дослідження ролі природно-заповідних територій в збереженні біотичного та ландшафтного різноманіття;
4. Вивчення основних принципів концепції створення Всеєвропейської і національної екологічної мережі;
5. Ознайомлення з нормативно-правовими і практичними засадами функціонування територій та об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) України;
6. Ознайомлення з міжнародним досвідом і практикою організації природно-заповідних територій;

7. Надання слухачам практичних навичок щодо організації та управління природно-заповідними територіями та об'єктами.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти (курсанти) повинні:

знати:

- основні термінологічні поняття з дисципліни;
- правову класифікацію територій та об'єктів ПЗФ;
- нормативно-правові засади організації, охорони та використання територій та об'єктів ПЗФ;
- ключові території та об'єкти природно-заповідного фонду України;
- специфіку ПЗФ як об'єкта управління;
- основні етапи проектування та організації установ ПЗФ;
- економічні аспекти розвитку природоохоронних територій;
- роль та значення Червоної та Зеленої книг у справі охорони рідкісних і зникаючих видів рослин, тварин, рослинних угруповань;
- основні заходи щодо забезпечення збалансованого природокористування та захисту ПЗФ від антропогенних навантажень;
- методи збору, систематизації, обробки, аналізу і інтерпретації інформації щодо природних компонентів;
- міжнародні засади співробітництва в галузі заповідної справи;
- історичні особливості розвитку заповідної справи;
- правовий режим територій та об'єктів природно-заповідного фонду;
- ключові положення теорії острівної біогеографії;
- основні підходи до підтримки ландшафтно-екологічної рівноваги за допомогою природних територій та об'єктів особливої державної охорони;
- концепцію Всеєвропейської екологічної мережі;
- загальні положення щодо створення національної екологічної мережі;
- соціально-економічні та екологічні результати формування екологічної мережі;
- поняття, функції і методи управління природно-заповідним фондом України;
- особливості організації природоохоронної діяльності в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду;
- основні елементи фінансово-економічного механізму функціонування установ ПЗФ;
- нормативно-правові засади міжнародного співробітництва України в галузі охорони і використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду;
- передумови створення системи транскордонних природоохоронних територій;
- національні транскордонні природоохоронні території;
- об'єкти Всесвітньої природної спадщини.

вміти:

- розробляти схему оптимізації ПЗФ в межах територіальних одиниць згідно вимог національного законодавства щодо створення мережі ПЗФ, користуючись еколого-економічними показниками стану території;

- складати обґрунтування стосовно доцільності створення певної категорії ПЗФ на основі даних про фізико-географічний, екологічний та економічний стан території;
- проводити ідентифікацію ПЗФ України у відповідності зі стандартами Міжнародного Союзу Охорони Природи;
- розрізняти статус, завдання та режим охорони природних і штучно створених територій та об'єктів ПЗФ;
- аналізувати ландшафтну репрезентативність територій ПЗФ;
- характеризувати ПЗФ в межах адміністративно-територіальних одиниць;
- планувати рекреаційну діяльність в межах ПЗФ;
- розробляти бізнес-план розвитку ПЗФ;
- оцінювати загрози стану території/об'єкту ПЗФ для розробки відповідних природоохоронних заходів;
- аналізувати позитивні або негативні тенденції розвитку заповідної справи на підставі критеріїв охоплення заповідними територіями регіону, наявності заповідних територій вищих рангів заповідності у різні часи;
- характеризувати заповідний об'єкт/територію за запропонованим алгоритмом, обґрунтовувати доцільність створення заповідного об'єкту та території за переліком умов та аналізувати унікальність, цінність, ландшафтне різноманіття існуючого заповідного об'єкту та території;
- визначати диференційовані режими щодо охорони заповідних територій згідно функціонального зонування та аналізувати заповідний режим із висновками про його доцільність за інформаційними звітами про діяльність заповідних територій;
- виділяти «екологічний каркас» території за означеними критеріями, аналізувати його відповідність ландшафтним умовам та обґрунтовувати оптимальність існуючої мережі заповідних територій і об'єктів в Україні за відповідністю принципам створення мережі;
- аналізувати оптимальність використання заповідних територій та об'єктів у природоохоронних, науково-дослідних, рекреаційних цілях та для потреб моніторингу навколишнього природного середовища за запропонованими критеріями;
- визначати за допомогою державного кадастру якісні характеристики територій та об'єктів природно-заповідного фонду, їх природоохоронну, наукову, освітню, виховну, рекреаційну та інші цінності;
- визначати структуру та закономірності функціонування природних комплексів, впливу на них антропогенних факторів на визначеній заповідній території та розробляти рекомендації щодо збереження та відновлення заповідних природних комплексів;
- аналізувати міжнародний досвід розвитку заповідної справи в окремій галузі за означеним алгоритмом та обґрунтовувати необхідність створення у

прикордонних місцевостях міждержавних заповідних територій.

Слухачі повинні оволодіти наступними *загальними (ключовими) програмними компетентностями*: мати здатність використовувати та застосовувати в професійній діяльності положення національного та міжнародного законодавства у сфері охорони навколишнього природного середовища, та *професійними програмними компетентностями*: знати функції заповідних територій та класифікацію об'єктів природно-заповідного фонду, вміти використовувати принципи заповідання територій.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1.

Змістовий модуль 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ

Тема 1.1 Заповідна справа як навчальна дисципліна: зміст, мета і завдання.

Поняття і зміст навчальної дисципліни. Об'єкт, предмет і методи досліджень заповідної справи. Історія розвитку заповідної справи в Україні.

Тема 1.2 Науково-методологічні засади заповідної справи.

Науково-історичні передумови розвитку заповідної справи. Методологічні концепції заповідної справи. Сучасна наука заповідної галузі в Україні.

Тема 1.3 Класифікація природно-заповідних територій та об'єктів.

Поняття територій та об'єктів особливої державної охорони. Класифікація природно-заповідного фонду України. Міжнародна класифікація природно-заповідних територій.

Тема 1.4 Геоекологічні підходи в організації природно-заповідних територій.

Теорія острівної біогеографії в заповідній справі. Форма і характер меж природно-заповідних територій. Геоекологічні принципи і правила територіальної організації природно-заповідних територій.

Тема 1.5 Роль природно-заповідних територій в збереженні ландшафтно-екологічної рівноваги.

Поняття ландшафтно-екологічної рівноваги. Фактори підтримки ландшафтно-екологічної рівноваги. Розбудова природно-заповідних територій для збереження ландшафтно-екологічної рівноваги.

Тема 1.6 Формування мережі природно-заповідних територій.

Передумови формування мережі природно-заповідних територій. Всеєвропейська екологічна мережа. Загальні положення щодо створення національної екологічної мережі.

Тема 1.7 Червоні книги в системі збереження біоландшафтного різноманіття.

Створення Червоних книг та їх призначення. Червона книга України. Зелена книга України, її структура та зміст.

Тема 1.8 Природно-заповідні території та об'єкти у різних країнах світу.

Історичний розвиток заповідної справи за кордоном. Особливості організації природно-заповідних територій за кордоном. Всесвітня культурна і природна спадщина.

Тема 1.9 Міжнародне співробітництво в галузі організації, охорони і використання природно-заповідних територій.

Механізм забезпечення міжнародно-правової охорони природно-заповідних

територій. Міжнародні природоохоронні конвенції та угоди. Міжнародне співробітництво України в галузі організації, охорони і використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

МОДУЛЬ 2.

Змістовий модуль 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ

Тема 2.1 Нормативно-правові засади функціонування територій та об'єктів природно-заповідного фонду України.

Правовий режим територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Землі територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Форми власності та види використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Тема 2.2 Створення та проектування територій та об'єктів природно-заповідного фонду України.

Етапи і процедура створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Проектування територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Створення транскордонних природоохоронних територій.

Тема 2.3 Природні і біосферні заповідники.

Природні заповідники: статус, завдання і особливості охорони. Біосферні заповідники: статус, завдання, структура території та особливості управління. Особливості функціонування заповідників в Україні.

Тема 2.4 Національні парки.

Функції, завдання та основні типи національних парків. Відбір території для створення національного парку. Функціональне зонування національних парків.

Тема 2.5 Регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища.

Функції, завдання та організація регіональних ландшафтних парків. Особливості розвитку регіональних ландшафтних парків в світі та Україні. Заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища.

Тема 2.6 Штучно створені території та об'єкти природно-заповідного фонду України.

Функції, завдання та організація ботанічних садів. Дендрологічні парки. Зоологічні парки. Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.

Тема 2.7 Природоохоронна діяльність на територіях і об'єктах природно-заповідного фонду України.

Наукові дослідження територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Літопис природи. Рекреаційна діяльність в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Освітньо-виховна діяльність в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Тема 2.8 Управління природно-заповідним фондом України.

Поняття і функції управління природно-заповідним фондом України. Методи управління. Стан і перспективи розвитку управління природно-заповідною справою в Україні.

Тема 2.9 Економічні аспекти розвитку природно-заповідного фонду України.

Механізми фінансового забезпечення функціонування установ природно-заповідного фонду. Екологічне оподаткування та інвестування територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Аналіз фінансово-економічного стану установ

природно-заповідного фонду України.

3. Рекомендована література

Базова

1. Гринчишин Н. М. Природно-заповідна справа [Текст] : навч. посіб. / Н. М. Гринчишин. - Львів: ЛДУБЖД, 2008. - 224 с.
2. Грищенко Ю. М. Основи заповідної справи [Текст] : навч. посіб. для студентів спеціальності «Екологія та охорона навколишнього середовища» / Грищенко Ю. М. - Рівне: Вид-во РДТУ, 2000. - 234 с.
3. Давиденко В. М. Заповідна справа [Текст] : навч. посіб. / В. М. Давиденко. - Миколаїв: Вид-во МФ НаУКМА, 2001. - 140 с.
4. Екологічне законодавство України. - Х. : ТОВ «Одіссей», 2002. - 928 с.
5. Заповідна справа [Текст] : навч. посіб. / Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, В. Д. СОЛОДКИЙ, Ю. Г. МАСІКЕВИЧ та ін. - Харків: НТУ «ХПІ», 2002. - 240 с.
6. Заповідна справа в Україні [Текст] : навч. посіб. / за заг.ред. М.Д. Гродзинського, М. П. Стеценка. - К. : Географіка, 2003. - 306 с.
7. Иванов А. Н. Охраняемые природные территории [Текст] : учеб. пособие / А. Н. Иванов, В.П. Чижова. - М. : Изд-во Моск. ун-та, 2003. - 119 с.
8. Ковальчук А. А. Заповідна справа [Текст] : наук.-довід. вид. / А. А. Ковальчук. - Ужгород : «Ліра», 2002. - 312 с.
9. Петрина Н. В. Заповідна справа [Текст] : конспект лекцій у схемах і таблицях / Н. В. Петрина. - К. : Центр ІТ, 2007. - 116 с.
10. Попович С. Ю. Природно-заповідна справа [Текст] : навч. посіб. / С. Ю. Попович. - К. : Арістей, 2007. - 480 с.
11. Природно-заповідний фонд Харківської області [Текст] // О. В. Клімов, О. Г. Вовк, О. В. Філатова. - Х. : Райдер, 2005. - 304 с.
12. Решетюк О. В. Заповідна справа: теорія та практика [Текст] : навч.-метод. посіб. Ч. 1 / О. В. Решетюк. - Чернівці: Рута, 2007. - 100 с.
13. Решетюк О. В. Заповідна справа: теорія та практика [Текст] : навч.-метод. посіб. Ч. 2 / О. В. Решетюк. - Чернівці: ЧНУ, 2008. - 232 с.
14. Секком П. Учебное пособие для управления охраняемыми территориями [Текст] : учеб. пособие / П. Секком. - Кембридж, 2003. - 116 с.
15. Сівак В. К. Заповідна справа [Текст] : навч. посіб. / В. К. Сівак, В. Д. Солодкий. - Чернівці: Зелена Буковина, 2001. - 208 с.
16. Фурдичко О. І. Заповідна справа в Україні [Текст] : підручник / О. І. Фурдичко, В. К. Сівак, В. Д. Солодкий. - Чернівці: Зелена Буковина, 2005. - 336 с.

Допоміжна

1. Андрієнко Т. Л. Наукові дослідження територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Літопис природи [Текст] / Т. Л. Андрієнко // Заповідна справа України. - К. : Географіка, 2003. - С. 183-188.
2. Бевзенко В.М. Управління природно-заповідним фондом України (організаційно-правові питання) [Текст] : монографія / В. М. Бевзенко. - Херсон : Айлант, 2005. - 268 с.
3. Биogeография [Текст] : учебник / Г. М. Абдурахманов, Д. А. Криволуцкий, Е. Г. Мяло [и др.]. - М. : Академия, 2003. - 480 с.
4. Борейко В. Е. История заповедного дела в Украине [Текст] / В. Е. Борейко. - Киев:

Київський еколого-культурний центр, 2002. - 272 с.

5. Борейко В. Е. Этика и менеджмент заповедного дела [Текст] / В. Е. Борейко. - К. : Логос, 2005. - 327 с.
6. Варивода Є. О. Конструктивно-географічні основи управління природно-заповідним фондом в межах адміністративних районів : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. геогр. наук : спец. 11.00.11 «Конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів» / Є. О. Варивода. - Х., 2009.-20 с.
7. Гірний Б. М. Еколого-економічні аспекти розвитку ПЗФ України : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. е. наук : спец. 08.00.06. «Економіка природокористування і охорони навколишнього середовища» / Б. М. Гірний. - К., 2008-21 с.
8. Герасименко Я. Правова охорона природно-заповідного фонду України [Текст] / Я. Герасименко // Вісник Академії правових наук України. - 2010. - № 4. - С. 266-271.
9. Гриневецький В. Т. До обґрунтування основних понять і методології досліджень ландшафтного різноманіття в Україні [Текст] / Гриневецький В. Т. // Український географічний журнал. - 2000. - №2. - С. 8-13.
10. Гродзинський М. Д. Збереження та відтворення ландшафтного різноманіття в контексті сталого розвитку [Текст] / М. Д. Гродзинський, П. Г. Шищенко // Заповідна справа в Україні. -1998 - Т.4.- Вип. 1- С.3-7.
11. Довідник з питань економіки та фінансування природокористування і природоохоронної діяльності [Текст] / В. Шевчук, М. Пилипчук, Н. Карпенко [та ін.] - К.: Геопринт, 2000. -412 с.
12. Довідник чинних міжнародних договорів України у сфері охорони довкілля [Текст] / А. О. Андрусевич, Н. І. Андрусевич, З. Я. Козак. - Львів, 2009. - 203 с.
13. Дуднікова І. І. Концепція заповідної справи: сутність, значення, основні тенденції становлення і формування [Текст] / І. І. Дуднікова // Гуманітарний вісник ЗДІА. - 2012. - №50. - С. 231-242.
14. Екологічна мережа Харківської області [Текст] / О. В. Клімов, О. В. Філатова, Г. С. Надточій [та ін.]. - Харків, 2008. - 168 с.
15. Екологічне право України. Академічний курс [Текст] : підручник / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. - К. : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2008. - 720 с.
16. Експрес-оцінка стану територій природно-заповідного фонду України та визначення пріоритетів щодо управління ними [Текст] / Б. Г. Проць, І. Б. Іваненко, Т. С. Ямелинець, Е. Станчу. - Львів : Гриф Фонд, 2010. - 92 с.
17. Зелена книга України [Текст] / під заг. ред. чл.-кор. НАН України Я. П. Дідуха - К.: Альтерпрес, 2009. - 448 с.
18. Зелена книга України: якою їй бути? [Текст] / під заг. ред. Ю. Р. Шеляг- Сосонка. - Київ: Академперіодика, 2002. -35 с.
19. Ковтун О. М. Законодавство України про охорону природно-заповідного фонду: становлення, сучасний стан, проблеми реформування / О. М. Ковтун // Адвокат. - 2008. -№ 2. - С. 21-24.
20. Концепція управління екологічною освітою в об'єктах природно-заповідного фонду (основні засади та принципи) [Текст]. - К. : Фітосоціоцентр, 2002. - 22 с.
21. Кукурудза М. М. Менеджмент національних парків [Текст] : навч. посіб. / М. М. Кукурудза. - Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. - 127 с.
22. Маринич О. М. Удосконалена схема фізико-географічного районування України [Текст] / О. М. Маринич, Г. О. Пархоменко, О. М. Петренко, П. Г. Шищенко // Укр.

- географ, журн. - 2003. -№ 1. - С. 16-20.
23. Мельничук О. І. Міжнародно-правовий статус всесвітньої культурної і природної спадщини [Текст] : монографія / О. І. Мельничук. - К. : Наукова думка, 2008. - 284 с.
  24. Науковий та методичний контекст концепції стратегії розвитку природно-заповідної справи [Текст] / Ю. Р. Шеляг-Сосонко, С. Ю. Попович // Заповідна справа в Україні. - 2002. - Т. 8. - Вип. 1. - С. 1-14.
  25. Національний атлас України / Нац. акад. наук України ; гол. редкол. Б. Є. Патон ; відп. ред. Л. М. Веклич ; наук. ред. П. Ю. Гриценко ; ред. І. О. Європіна [та ін.] ; картографи М. В. Беляк [та ін.] ; літ. ред. О. І. Зуб [та ін.] ; пер. англ. О. А. Герасимчук ; О. К. Підшибіткіна. - К. : ДНВП "Картографія", 2007. - 440 с.
  26. Особливості Українських заповідників та проблеми підтримання біорізноманіття в заповідних екосистемах [Текст] / М. Г. Чорний // Заповідна справа в Україні. - Т. 14. - Вип. 1. - 2008. - С. 2-4.
  27. Панъевропейская стратегия в области биологического и ландшафтного разнообразия [Текст] : матеріалі междунар. конф. міністрів [«Окружающая среда для Европы»]. - София, 1995. - 24 с.
  28. Правове регулювання заповідної справи в Україні [Текст] : (спец. зібрання законодав. док.) / упоряд.: Ю. Г. Масікевич, Я. І. Мовчан, П. М. Цицима. - Чернівці: Книги - ХХІ, 2007. - 816 с.
  29. Природа Украинской ССР. Ландшафты и физико-географическое районирование [Текст] / сост. А. М. Маринич, В. М. Пащенко, П. Г. Шищенко ; отв. ред. А. М. Маринич. - Киев : Наук, думка, 1985. - 224 с.
  30. Програма Літопису природи для заповідників та національних природних парків [Текст] / за заг. ред. Т. Л. Андрієнко. - К. : Академперіодика, 2002. - 103 с.
  31. Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000 - 2015 роки [Текст] : закон України від 21 вересня 2000 року № 1989-III // Відомості Верховної Ради України. - 2000. - N 47. - Ст. 405.
  32. Про ратифікацію Європейської ландшафтно-конвенції [Текст] : закон України від 7 вересня 2005 р. № 2831-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2005. - №51. - Ст. 547.
  33. Про екологічну мережу України [Текст] : закон України від 24 червня 2004 р. № 1864-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2004. - № 45. - Ст. 502.
  34. Регіональні ландшафтні (природні) парки в Європі та Україні [Текст] / Г. О. Цуканова // Заповідна справа в Україні. - Т. 8. - Вип. 1. - 2002. - С. 18-25.
  35. Розбудова екомережі України: програма розвитку ООН. Проект „Екомережі” [Текст] : зб. наук, праць / наук. ред. Ю. Р. Шеляг-Сосонко. - Київ, 1999. - 127 с.
  36. Руководящие принципы формирования Общевропейской экологической сети [Текст] : сб. науч. материалов / под ред. Н. А. Соболева. - М. : ЦОДП, 2000. - Выш. 4: Информ. материалы по эколог. сетям. - 32 с.
  37. Система категорій природно-заповідного фонду України та питання її оптимізації / [уклад. : Т. Л. Андрієнко (голов. ред.), В. А. Онищенко, М. Л. Клестов та ін.]. - К.: Фітосоціоцентр, 2001. - 60 с.
  38. Стеценко М. До питання удосконалення системи управління установами природно-заповідного фонду України [Текст] / М. Стеценко // Рідна природа. - 2008. - С. 8-10.
  39. Сучасна наука природно-заповідної галузі: від ідеї до практики [Текст] / М. П.

Стеценко, С. Ю. Попович // Заповідна справа в Україні на межі тисячоліть (сучасний стан, проблеми і стратегія розвитку). - Канів, 1999. - С. 200-208.

40. Тарасова О. С. Перспективи використання системного планування у заповідній справі в Україні [Текст] / О. С. Тарасова // Наукові записки НаУКМА. - Т. 106-2010.-С. 66-70.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Модульний контроль є компонентом поточного контролю і здійснюється у формі виконання слухачем модульного контрольного завдання (контрольної роботи, тесту тощо) та є обов'язковим для слухача. Протягом навчального семестру під час вивчення дисципліни «Заповідна справа» проводиться два модульні контролю.

Підсумкова модульна оцінка визначається як сума поточної та контрольної оцінок (балів) з даного модуля. Оцінювання кожного контрольного модуля необхідно проводити таким чином, щоб звітність за результатами засвоєння модуля була за обов'язкові види робіт та допоміжні завдання (у цьому разі повинна враховуватись активність та поточна успішність слухача на семінарах, тощо).

Підсумкова семестрова оцінка визначається за результатами підсумкових модульних (залікових, екзаменаційних) оцінок, отриманих за засвоєння всіх модулів. З навчальної дисципліни «Заповідна справа» підсумковою формою семестрового контролю є диференційований залік.

Підсумковою формою контролю з дисципліни «Заповідна справа» є диференційований залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання

Під час вивчення навчальної дисципліни «Заповідна справа» застосовуються наступні засоби діагностики успішності навчання слухачів:

- методичні розробки щодо проведення занять з вказівкою переліку питань, які виносяться для усного опитування, експрес-контролю і завданням на самостійну роботу;
- завдання на практичні заняття із вказівкою контрольних даних на проведені практичні розрахунки;
- завдання на семінарські заняття;
- перелік тем рефератів, повідомлень;
- матеріал щодо опрацювання самостійних занять;
- тести для здійснення контролю засвоєння слухачами навчального матеріалу блоку певних змістових модулів;
- тести для проведення модульного контролю (контрольних робіт).

Розробники програми:
доцент, к.геог.н.

_____ (підпис)

Варивода Є.О.
(прізвище та ініціали)